

ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»

**УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ І
БЮДЖЕТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ:
методичні вказівки
до виконання індивідуальних завдань**

Запоріжжя 2025

УДК 658.15 (072)
У66

Рекомендовано Науково-методичною
радою ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ
УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ
ПОЛІТЕХНІКА»
(протокол №3 від 26.12.2025 р.)

Укладач:

Якименко-Терещенко Н.В., докт. екон. наук., професор, доцент
кафедри

У66 **Управління витратами і бюджетування діяльності
суб'єктів господарювання** : методичні вказівки до
виконання індивідуальних завдань / уклад. Н. В. Якименко-
Терещенко. Запоріжжя: ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА», 2025. 16 с.

Методичні вказівки включають опис індивідуальних завдань для самостійного виконання студентами в межах дисципліни «Управління витратами і бюджетування діяльності суб'єктів господарювання», вимоги до оформлення, подання та оцінювання результатів виконання індивідуальних завдань.

Рекомендовано для студентів всіх спеціальностей першого (бакалаврського) рівня освіти.

УДК 658.15 (072)

ЗМІСТ

ВСТУП	4
1 ПОРЯДОК ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ	5
1.1. Індивідуальне завдання № 1 «Аналіз системи «Витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень»	5
1.2. Індивідуальне завдання № 2 «Складання операційного бюджету підприємства»	8
2 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ	13
3 ПОДАННЯ НА ПЕРЕВІРКУ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ	14
4 СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ	15
Додаток А. Приклад оформлення титульного листа індивідуального завдання	16

ВСТУП

Управління витратами і бюджетування діяльності суб'єктів господарювання – освітній компонент, спрямований на поглиблення знань з теорії та практики управління витратами на великих підприємствах та їх об'єднаннях.

Будь-яка діяльність, передусім виробництво, потребує витрат ресурсів. Від рівня витрат істотно залежать ефективність функціонування підприємства та його конкурентоспроможність. Тому управління витратами є важливою функцією економічного механізму кожного підприємства.

Особливо актуальна проблема управління витратами для вітчизняних підприємств, які перебувають на етапі пошуку раціональних організаційних форм і методів менеджменту з урахуванням міжнародних вимог і правил. Усе це підвищує вимоги до кваліфікації фахівців економічного профілю. На підприємстві вони повинні формувати систему управління витратами, опрацьовувати методичну базу планування, обліку витрат, калькулювання продукції, обґрунтовувати заходи щодо раціонального використання ресурсів та їх економії. Отже, у навчальному процесі підготовки економістів підприємств цим питанням має приділятися належна увага, що обумовлює актуальність компоненту.

Курс дозволить набути компетенцій щодо знань і вмінь у сфері управління та бюджетування витрат, які є ключовими в діяльності економіста. В результаті вивчення дисципліни студент буде знати, які є витрати на підприємстві, де і як вони формуються, яким має бути їх контроль і вплив на величину; навчиться виявляти фактори, що зумовлюють рівень витрат, обчислювати їх планову і фактичну величини за видами, місцями та носіями, аналізувати вплив структури і динаміки витрат на прибуток підприємства.

Індивідуальне завдання з дисципліни «Управління витратами і бюджетування діяльності суб'єктів господарювання» – це форма самостійної роботи студента, метою якої є:

- отримання навичок обґрунтування економічних рішень на основі розуміння закономірностей економічних систем і процесів;
- отримання навичок самостійного виявлення проблем економічного характеру при аналізі конкретних ситуацій, розрозлення способів їх вирішення.

1 ПОРЯДОК ТА МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ ДО ВИКОНАННЯ ІНДИВІДУАЛЬНИХ ЗАВДАНЬ

1.1 Індивідуальне завдання № 1 «Аналіз системи «Витрати-випуск-прибуток» як інструмент обґрунтування виробничо-маркетингових рішень»

Мета: формування навичок аналізу беззбитковості, структури витрат та управління асортиментною політикою підприємства.

Завдання: сформувати у здобувачів освіти практичні навички з:

- проведення аналізу взаємозв'язку між витратами, обсягом виробництва та прибутком (*CVP-аналізу*);
- визначення точки беззбитковості у натуральному та вартісному вираженні;
- оцінки впливу зміни ключових параметрів (ціни, змінних витрат) на прибутковість проєкту;
- підготовки аналітичного висновку щодо доцільності реалізації бізнес-ідеї в умовах змін ринкового середовища.

CVP-аналіз є методом системного дослідження взаємозв'язку витрат, обсягу діяльності та прибутку підприємства з метою одержання відповіді на такі питання:

- який обсяг діяльності забезпечить відшкодування всіх витрат (одержання очікуваного розміру прибутку);
- за якої ціни доходи покривають витрати (забезпечать отримання прибутку);
- як вплине на прибуток зміна ціни реалізації;
- як вплине на прибуток одночасне зменшення ціни і збільшення обсягу реалізації.

Індивідуальне завдання виконується за варіантам (5 варіантів циклічно на академічну групу).

Потрібно виконати *CVP-аналіз* для визначення точки беззбитковості підприємства двома методами:

- 1) традиційним методом – розподіл постійних витрат пропорційно виручці
- 2) управлінським методом – з окремим урахуванням прямих і загальновиробничих постійних витрат

Порівняти результати та сформувати обґрунтовані управлінські висновки.

Підприємство реалізує три види продукції: №1, №2 та №3. Дані щодо реалізації та витрат за звітний місяць подано в таблицях 1 та 2:

Таблиця 1 – Вихідні дані для виконання індивідуального завдання 1 (традиційний метод)

Показники	Продукція №1	Продукція №2	Продукція №3	Разом
Варіант 1				
Фактичний обсяг реалізації, од.	90	32	42	-
Обсяг реалізації, грн.	12680	6500	7900	27080
Змінні витрати на весь обсяг реалізації, грн	8560	5100	5620	19280
Постійні витрати, грн	6860			
Варіант 2				
Фактичний обсяг реалізації, од.	100	45	28	-
Обсяг реалізації, грн.	15200	7650	6440	29290
Змінні витрати на весь обсяг реалізації, грн	9900	6100	4900	20900
Постійні витрати, грн	7300			
Варіант 3				
Фактичний обсяг реалізації, од.	80	38	35	-
Обсяг реалізації, грн.	11600	7220	6650	25470
Змінні витрати на весь обсяг реалізації, грн	7900	5900	5300	19100
Постійні витрати, грн	7600			
Варіант 4				
Фактичний обсяг реалізації, од.	110	40	25	-
Обсяг реалізації, грн.	16500	8100	5750	30350
Змінні витрати на весь обсяг реалізації, грн	10200	6200	4600	21000
Постійні витрати, грн	7900			
Варіант 5				
Фактичний обсяг реалізації, од.	95	32	34	-
Обсяг реалізації, грн.	13300	7350	6290	26940
Змінні витрати на весь обсяг реалізації, грн	8950	5800	5200	19950
Постійні витрати, грн	5800			

Таблиця 2 – Вихідні дані для виконання індивідуального завдання 1 (управлінський метод, для всіх варіантів)

Показники	Продукція №1	Продукція №2	Продукція №3	Разом
Постійні витрати (лізингові платежі), грн.	800	-	500	1300
Постійні витрати (орендні платежі), грн.	-	700	-	700

Розрахунок точки беззбитковості здійснюють за допомогою формули:

$$TB = \frac{C_n}{C_{од} - C_{зо}}, \quad (1)$$

де TB – точка беззбитковості у натуральному виразі, од.;

C_n – постійні витрати за розрахунковий період, грн.;

$C_{од}$ – ціна одиниці виробу, грн.;

$C_{зо}$ – змінні витрати на одиницю продукції, грн.

Під час розгляду традиційного методу використовується спосіб розподілу постійних витрат за видами продукції пропорційно обсягам їх реалізації, тобто продукція, яка краще реалізується, потребує більше постійних витрат, ніж продукція, яка реалізується в менших обсягах.

Розрахунок точки беззбитковості за традиційним методом оформити у вигляді таблиці 3, управлінським методом - у вигляді таблиці 4.

Таблиця 3 – Розрахунок точки беззбитковості традиційним методом

Показники	Продукція №1	Продукція №2	Продукція №3	Разом
Фактичний обсяг реалізації, од.				
Ціна одиниці продукції, грн.				
Обсяг реалізації, грн.				
Змінні середні витрати, грн на од. продукції				
Постійні витрати, грн.				
Питома вага обсягу реалізації кожного виду продукції в загальній виручці, %				
Розподіл постійних витрат за видами продукції пропорційно обсягам реалізації				
Маржинальний дохід, грн.				
Точка беззбитковості, од.				

Таблиця 4 – Розрахунок точки беззбитковості управлінським методом

Показники	Продукція №1	Продукція №2	Продукція №3	Разом
Фактичний обсяг реалізації, од.				
Ціна одиниці продукції, грн.				
Обсяг реалізації, грн.				
Змінні середні витрати, грн на од. продукції				
Постійні витрати (лізингові платежі), грн.				
Постійні витрати (орендні платежі), грн.				
Постійні витрати, грн.				
Питома вага обсягу реалізації кожного виду продукції в загальній виручці, %				
Розподіл постійних витрат за видами продукції пропорційно обсягам реалізації				
Маржинальний дохід, грн.				
Точка беззбитковості, од.				

Порівняння показників беззбитковості за традиційним та управлінським підходами надати у вигляді таблиці 5.

Таблиця 5 – Порівняння показників беззбитковості

Показники	Продукція №1	Продукція №2	Продукція №3
Фактичний обсяг реалізації, од.			
Точка беззбитковості, од. (традиційний метод)			
Точка беззбитковості, од. (управлінський метод)			

Виявити відмінності між традиційним та управлінським методами оцінки точки беззбитковості. Зробити висновки.

Проаналізувати зміни в обсягах точки беззбитковості за умови:

- зменшення ціни на 10%;
- збільшення постійних витрат на 8%;
- зменшення змінних витрат на весь обсяг реалізації на 12%.

Зробити висновки.

1.2 Індивідуальне завдання № 2 «Складання операційного бюджету підприємства»

Мета: набути практичних навичок з розробки операційного бюджету підприємства, що забезпечує обґрунтоване планування діяльності, контроль за використанням ресурсів.

Завдання: розрахувати операційні бюджети.

Операційний бюджет підприємства – це план, що деталізує доходи та витрати від основної діяльності компанії протягом певного періоду. Він включає низку підрозділів, таких як бюджет продажу, бюджет виробництва та бюджет витрат (на працю, збут, адміністративні потреби тощо), а також прогноз прибутків і збитків.

Основна мета – планування та контроль операційної діяльності, що допомагає управляти витратами та досягати фінансових результатів.

На основі вихідної інформації розрахувати операційні бюджети.

Розрахунки оформити у вигляді таблиць.

Таблиця 6 - Бюджет продажів

Період (квартал)	1	2	3	4	Всього
Заплановані продажі, од.	2200	2260	2300	2340	
Ціна за одиницю, грн.	150	150	150	150	
Заплановані продажі, грн.					

Таблиця 7 - Графік надходження грошових коштів

Найменування	Бюджетний період				Всього
	1	2	3	4	
1. Залишок дебіторської заборгованості на початок періоду, грн	31000				
2. Погашення заборгованості минулого року, грн	23000				
Надходження від продажів кожного періоду (60-40%)					
3. Від продажів 1-го кварталу, грн.					
4. Від продажів 2-го кварталу, грн.					
5. Від продажів 3-го кварталу, грн.					
6. Від продажів 4-го кварталу, грн.					
7. Всього грошових надходжень, грн.					
8. Залишок дебіторської заборгованості на кінець, грн.					
Продажі, грн.					
Безнадійні борги (2%), грн.					

Таблиця 8 - Бюджет готової продукції

Найменування	Бюджетний період				Всього
	1	2	3	4	
1. Заплановані продажі, од.					
2. Бажаний запас ГП на кінець періоду 9% від обсягів продажу, од.					
3. Запланований запас ГП початку (10% від обсягів продажу), од.					
4. Кількість одиниць ГП, що підлягають виготовленню, од.					

Таблиця 9 - Бюджет прямих матеріальних витрат

Найменування	Бюджетний період				Всього
	1	2	3	4	
1. План випуску продукції, од.					
2. Потреба на одиницю, кг.	7	7	7	7	
3. Потреба в основних матеріалах всього, кг.					
4. Запас матеріалів на кінець (11%) , кг.					
5. Запас матеріалів на початок, кг.					
6. Усього потрібно купит, кг.					
7. Вартість одиниці матеріалу, грн.	36	38	38	40	
8. Вартість закупівлі матеріалу, грн.					

Таблиця 10 - Графік оплати сировини та матеріалів

Найменування	Бюджетний період				Всього
	1	2	3	4	
1. Залишок кредиторської заборгованості на початок, грн.	6000				
2. Кредиторська заборгованість за період, грн.					
Виплати із закупівель періоду (оплата за 2 періоду, рівними частинами) , грн.					
3. Із закупівель 1-го кварталу					
4. Із закупівель 2-го кварталу					
5. Із закупівель 3-го кварталу					
6. Із закупівель 4-го кварталу					
7. Разом грошових виплат, грн.					
8. Кредиторська заборгованість на кінець періоду, грн.					

Таблиця 11 - Бюджет витрат на працю

Найменування	Бюджетний період				Всього
	1	2	3	4	
1. План випуску продукції, од.					
2. Прямі витрати на виріб, у год./од.	1,5	1,5	1,5	1,5	
3. Прямі витрати праці всього, год.					
4. Погодинна тарифна ставка, грн.	51	51	51	51	
5. Прямі витрати праці, грн.					
6. Грошові виплати, грн.					

Таблиця 12 - Бюджет накладних витрат

Найменування	Бюджетний період				Всього
	1	2	3	4	
1. Заплановані прямі витрати праці, год.	4 000	3 450	4 600	4 050	
2. Ставка змінних накладних витрат грн.	5	5	5	5	
3. Змінні накладні, грн.					
4. Постійні накладні, грн.	9 000	9 000	9 000	9 000	
5. Разом накладних витрат, грн.					
6. Амортизація, грн.	5000	5000	5000	5000	
7. Разом накл. та амортизація, грн.					
8. Усього грошових виплат, грн.					

Таблиця 13 - Бюджет виробничих запасів

Показник	Бюджетний період				Всього
	1	2	3	4	
1. Запас готової продукції на кінець, од.					
2. Виробнича вартість одиниці, грн.					
3. Запас готової продукції на кінець, грн.					
4. Запас сировини на кінець, од.					
5. Вартість одиниці сировини, грн.					
6. Запас сировини на кінець, грн.					

Таблиця 14 - Бюджет комерційних витрат

Показник	Бюджетний період				Всього
	1	2	3	4	
1. Заплановані продажі, грн.					
2. Ставка змінних (сумарна), %	4	4	4	4	
3. Всього змінних комерційних					
4. Постійні комерційні витрати. В тому числі:					
5. Реклама товару, грн.	2600	2650	2000	2100	
6. Виплати торговим агентам, грн.	4500	5000	6100	4800	
6. Всього постійних комерційних, грн.					
7. До виплати, грн.					

Таблиця 15 - Бюджет доходів і витрат

Показники	Бюджетний період				Всього
	1	2	3	4	
1	2	3	4	5	6
1. Обсяг продажів, од.					
2. Виторг від реалізації, грн.					
3. Виробнича собівартість, грн.					
4. Змінні комерційні витрати, грн.					
5. Змінні адміністративні витрати, грн.					
6. Маржинальний прибуток, грн.					
7. Похідні накладні постійні витрати, грн.					
8. Комерційні постійні витрати, грн.					
9. Операційний прибуток, грн.					
10. Відсотки для отримання, грн.					
11. Відсотки до сплати (20%)					
12. Прибуток до податку, грн.					
13. Податок з прибутку (18%)					
14. Чистий прибуток, грн.					

2 ВИМОГИ ДО ОФОРМЛЕННЯ ІНДІВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ

Виконане індивідуальне завдання може бути подано у вигляді файлу у форматі doc, .xls, .xlsx і прикріплено до відповідної активності в системі Moodle в форматі *pdf*.

Індивідуальне завдання виконується українською мовою з дотриманням норм наукового стилю.

Структура індивідуального завдання повинна включати: титульний аркуш (Додаток А) і основну частину.

Якщо подання роботи у вигляді текстового файлу текст роботи повинен бути виконаний у вигляді комп'ютерного набору на одному боці аркуша білого паперу формату А4 (210x297мм). Текст кожного індивідуального завдання здобувача розміщується на аркуші книжкової або альбомної орієнтації, яка обмежується полями: лівим – 30 мм, правим – 10 мм, верхнім – 20 мм, нижнім – 20 мм. Для великих таблиць і рисунків допускається альбомна орієнтація сторінок, на яких вони розміщені. Текст роботи оформлюється шрифтом Arial, кеглем 14 з одинарним міжрядковим інтервалом. Для таблиць допускається використання шрифту Arial, кеглем 12.

Сторінки роботи нумеруються арабськими цифрами з наскрізною нумерацією по всьому тексту. Номер сторінки розміщується у правому верхньому куті без крапки в кінці. Титульний аркуш входить до загальної нумерації, але номер сторінки на ній не проставляється.

Назва таблиці складається зі слова «Таблиця», її порядкового номера та заголовка, який стисло відображає зміст поданих у ній даних. Повна назва таблиці зазначається один раз над таблицею зліва, з абзацним відступом.

Якщо таблиця переноситься на наступну сторінку, над її продовженням із абзацного відступу пишуть: «Продовження таблиці Х» або «Кінець таблиці Х», де Х – номер таблиці. Таблиці нумеруються арабськими цифрами послідовно в межах усієї роботи.

Заголовки та дані таблиці можуть бути оформлені через одинарний інтервал, шрифтом Arial, 12 кегль.

3 ПОДАННЯ НА ПЕРЕВІРКУ ІНДИВІДУАЛЬНОГО ЗАВДАННЯ ТА КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

3.1 Критерії оцінювання результатів виконання індивідуального завдання

Захист індивідуального завдання відбувається на практичному занятті згідно з графіком контрольних точок, передбаченим робочою програмою дисципліни, а оцінка за його виконання виставляється викладачем у відповідній активності в системі Moodle і враховується ним при визначенні поточної успішності здобувача.

Максимальна кількість балів, яку здобувач може отримати за кожне виконане індивідуальне завдання – 15 балів. Оскарження оцінки може бути здійснене на останньому практичному занятті модуля.

Критерії оцінювання:

- здобувач вищої освіти підготував індивідуальне завдання за своїм варіантом, в якому вірно розрахував завдання, представив висновок (5 балів);
- здобувач вищої освіти під час захисту демонструє володіння термінологічним апаратом, відповідає на запитання (10 балів)

Додаткові зауваження:

- здобувач вищої освіти може оскаржити отримані оцінки в порядку, передбаченому Положенням про організацію освітнього процесу та Положенням про політику та процедури врегулювання конфліктних ситуацій;
- викладач не має права знижувати оцінку за індивідуальне завдання, якщо воно не було складено вчасно, однак в разі, якщо така робота була оцінена пізніше, ніж момент завершення теоретичного навчання у семестрі, то відповідна оцінка не враховується у рейтингу здобувачів освіти.

4 СПИСОК РЕКОМЕНДОВАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Бюджетування в управлінні : конспект лекцій / уклад. Н. Є. Скоробогатова. Київ : КПІ ім. Ігоря Сікорського, 2023. 155 с.
2. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник. Київ : Центр учбової літератури, 2023. 532 с.
3. Голов С. Ф. Управлінський облік : підручник. Київ : Лібра, 2019. 703 с.
4. Грещак М. Г., Коцюба О. С. Управління витратами : навч.-метод. посібник для самост. вивч. дисц. Київ : КНЕУ, 2020. 131 с.
5. Управлінський облік : навч. посіб. / З.-М. В. Задорожний, В. В. Муравський, В. З. Семанюк, І. Я. Омецінська. Тернопіль : ВПЦ «Університетська думка», 2023. 293 с.
6. Карпенко О. В. Управлінський облік: організація, методологія, методика викладання : монографія. Полтава : РВЦ ПУСКУ, 2005. 341с.

ПРИКЛАД ОФОРМЛЕННЯ ТИТУЛЬНОГО ЛИСТА ІНДИВІДУАЛЬНОГО
ЗАВДАННЯ

ТОВ «ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «МЕТІНВЕСТ ПОЛІТЕХНІКА»
Кафедра цифрових технологій та проектно-аналітичних рішень

ІНДИВІДУАЛЬНЕ ЗАВДАННЯ № 1

з навчальної дисципліни «УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ І БЮДЖЕТУВАННЯ
ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ ГОСПОДАРЮВАННЯ»

**АНАЛІЗ СИСТЕМИ «ВИТРАТИ-ВИПУСК-ПРИБУТОК» ЯК ІНСТРУМЕНТ
ОБҐРУНТУВАННЯ ВИРОБНИЧО-МАРКЕТИНГОВИХ РІШЕНЬ**

Виконав (ла): здобувач (ка) вищої освіти
за освітньо-професійною програмою
« _____ »
гр. ххх-хх-х

(Прізвище, ім'я, по батькові повністю)

Прийняла : д.е.н., доцент кафедри ЦТПАР
Якименко-Терещенко Н.В.

Навчально-методичне видання

Наталія Василівна Якименко-Терещенко

**УПРАВЛІННЯ ВИТРАТАМИ І БЮДЖЕТУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ СУБ'ЄКТІВ
ГОСПОДАРЮВАННЯ**

**методичні вказівки
до виконання індивідуальних завдань**

Самостійне електронне мережеве видання

Публікується в авторській редакції